

Entrevista a Ricard Muñoz Suay, director de la Filmoteca Valenciana

“Certament, Churchill era més d'esquerra que Stalin”

Ricard Muñoz Suay (València, 1917), director de la Filmoteca Valenciana. El seu nom apareix als títols de crèdit de la història del cine espanyol i en gran part de les polèmiques culturals que se susciten al País Valencià.

Quins problemes té amb les entrevistes, que les evita?

—No, que no m'agrada fer-ne. Em passa un poc com a Unamuno, que cada vegada que volien preguntar-li deia: “¿cuánto me va a dar usted?”. No m'agrada fer-ne, i menys ara, que no se sap què passa. O se sap què passa i per això no es pot parlar.

—¿Què és? ¿Timidesa?

—I menfotisme.

—¿En què creu Muñoz Suay ara?

—En el dubte.

—¿Com a ideologia?

—Sí. El meu pare sempre em deia, citant una afirmació d'Anatole France: “*douter et no docteur*”. S'ha de dubtar sempre de tot. I quan jo no he dubtat, he ficat la pota.

—Ara mateix, ¿quin càrrec té en la Filmoteca, que no ho sé?

—Jo tampoc ho sé, perquè crec que no volen que continue. I no sé si continue o no. En tot cas, em paguen tots els mesos. Ara crec que sóc director de la Filmoteca, com havia estat abans.

—¿Ja no assessora consellers?

—Únicament he estat assessor del primer conseller, Ciprià Ciscar.

—¿Quan diu primer, es refereix a l'ordre cronològic?

—Sí, però també en l'altre sentit. Després, ell va fundar l'IVAECM i jo vaig ser el primer director de la Filmoteca. I més tard, quan Carme Alborch va passar a ocupar-se de l'IVAM, jo vaig ser director-gerent de l'IVAECM fins ser cessat per l'últim conseller.

—¿Quan diu últim...

—Tinc l'esperança que serà l'últim.

—¿Qui va recuperar Muñoz Suay?

—Tres personatges. Emili Soler, que venia tots els mesos a l'editorial Seix-Barral, a Barcelona, per a dir-me que jo havia de venir ací. No m'interessava molt, perquè econòmicament perdia, com ha passat. Ricard Pérez Casado, a

qui havia conegut en la Mostra de Cinema, i Ciprià Ciscar. I darrere d'ells, l'allargada ombra del president.

—Es curiós que els qui el van recuperar estiguen més allà que ací.

—Excepte l'ombra.

—¿El fet de nàixer el 1917 va ser determinant per a vostè?

—¡Molt important! A València hi havia vaga general revolucionària i no hi havia pa. Besteiro i Caballero estaven a la presó, i els boltxevics prenien el poder institucionalment.

—Ideològicament, ¿és fill d'aquesta circumstància?

—Nooo. El responsable de la meua ideologia va ser, sobretot, el meu pare, que era tan important a València que no té cap carrer dedicat. Era un radiòleg molt important, molt catalanista, de l'Institut d'Estudis Catalans, maçó, president del Partit Republicà Radical Socialista,... Vam discutir perquè jo m'havia radicalitzat i havia ingressat al Partit Comunista el 1932, i ell em va dir que acabaria malament, en el convent. I ha estat així. Ara m'he fet molt de dreta. Ell és el qui m'ha influenciat més.

—L'anècdota de la senyera del seu pare i Blasco Ibáñez ¿és certa?

—És veritat. El meu pare era el metge de la família de Blasco Ibáñez, i del Partit Autonomista, fins l'any 30 en què es va barallar amb el fill de Blasco, Sigfrido. Quan va morir Blasco va telefonar la família des de Menton, perquè sabien que el meu pare tenia tres senyeres fetes per Sanchis, el mateix que havia fabricat la de l'ajuntament. Era una època en què la seda encara encara tenia la seua importància a València. Aleshores, van demanar una senyera de seda i la vam enviar a Menton. I l'ABC de Madrid, a l'endemà de l'enterrament, va publicar: “El cuerpo del ilustre novelista fue enterrado envuelto con la señora del doctor Muñoz Carbonero”. A Madrid no sabien què era

una senyera. Als fills ens va fer molta gràcia.

—El seu pare tenia una biblioteca magnífica, ¿no?

—De les més importants, després de la de Nicolau Primitiu. Es va vendre la part més important, la part valenciana i catalana. Hi havia llibres únics, manuscrits molt importants, sobretot per a l'estudi dels Furs. La va vendre la meua mare per 50.000 pessetes. No tenia diners, ens havien confiscat les propietats i jo estava a la presó. I la va comprar Almela i Vives. Es una de les coses més greus que m'han passat estant a la presó. La resta va passar al meu germà i a mi, que amb la meua aportació tinc un pis sencer ple de llibres a Barcelona. Uns 30.000.

—¿Va tenir la tentació de ser maçó com el seu pare?

—Un parell de joves comunistes i jo vam demanar l'ingrés, per conya, i el meu pare ho va saber i em va reprendre. Per a mi, la maçoneria sempre ha estat una conya, excepte la italiana, que és la màfia. De la maçoneria sempre m'ha interessat aquest sentiment anticlerical, que no he perdut a pesar d'haver canviat molt ideològicament. I cada vegada sóc més anticlerical, perquè he vist que a València la influència d'ex-rectors i ex-seminaristes en l'administració valenciana és determinant.

—Ha dit que s'ha fet molt de dreta.

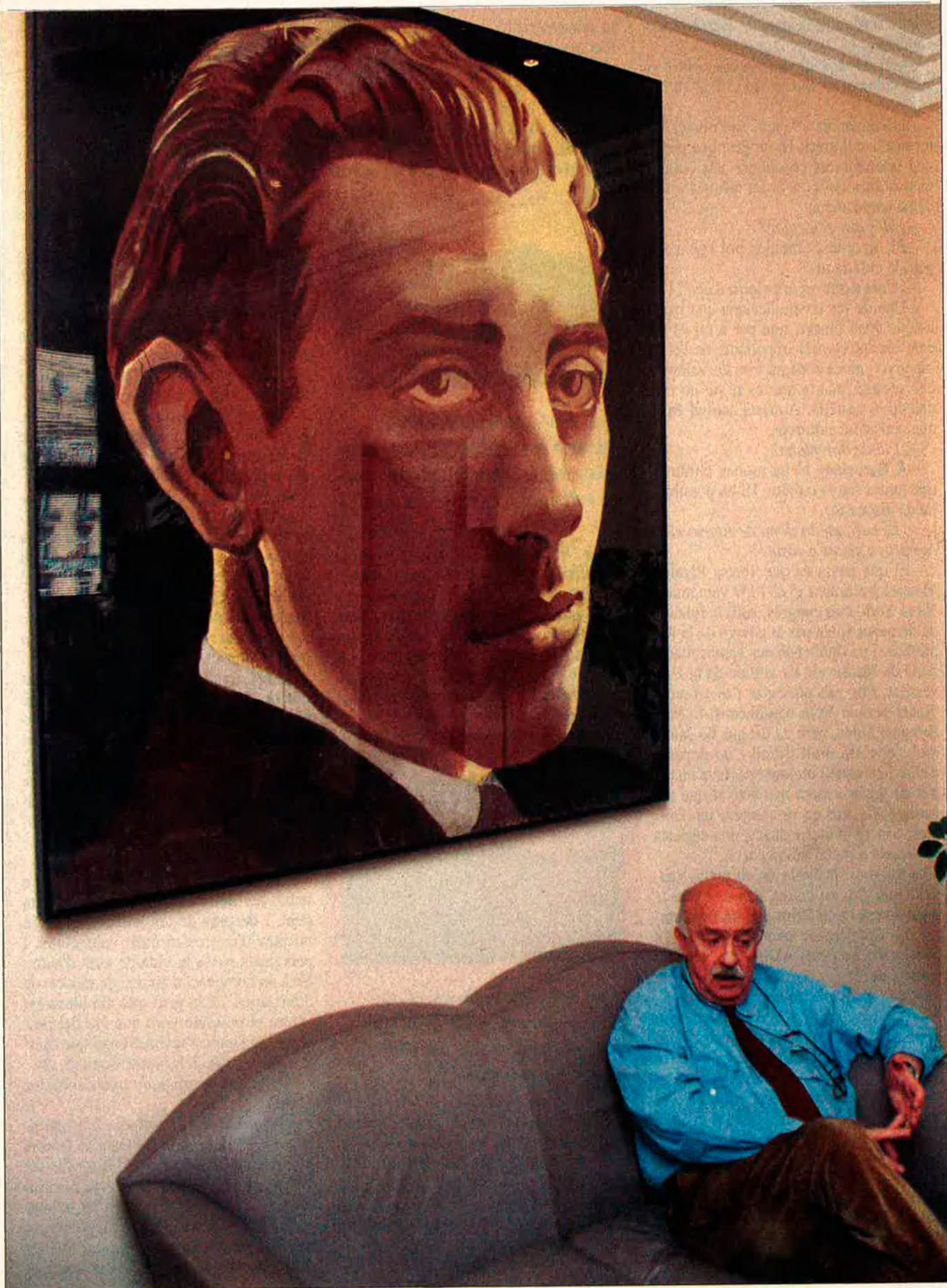
—Si dreta vol dir anticlerical, defensor del dubte, dels drets humans i de l'expressió pública, sóc de dreta.

—¿Continua connectat a Barcelona?

—Continue anant molt a Barcelona, vote a Barcelona perquè vote el Partit dels Socialistes Catalans, que és més pròxim al meu pensament...

—¿Més que el PSPV-PSOE?

—No sóc membre del PSPV-PSOE sinó afiliat, però vote el PSC. Com abans votava el PSUC i no el PCE. Em trobe molt bé a Barcelona, i crec que els meus

amics són en gran part de Barcelona o catalans.

—*¿Hi ha molt de desfasament entre el món cultural de Barcelona i el de València?*

—No tenen res a veure. Ací només interessa la cultureta. Hi ha gent que pensa que la cultura és pedagogia, i la cultura és una altra cosa, és el fet més prioritari d'una democràcia.

—*¿Més que el menjar?*

—Sí, perquè el menjar pot robar-se, però la cultura no.

—*¿Com definiria la cultura d'ací?*

—Una de les contradiccions que trobe és que Joan Fuster, que per a mi és un dels escriptors més importants de l'estat espanyol, no és conegut fora de València per aquesta mania que es té de no traduir-lo al castellà. Aquesta actitud és la que considere cultureta.

—*¿I la de Barcelona?*

—A Barcelona hi ha moltes cultures, que juntes fan la cultura. Hi ha possibilitat de discussió.

—*¿Es cert que la dona de Roosevelt li comprava gelats a vostè?*

—El que passa és que Teresa Pàmies, Manuel Azcárate i jo el 1937 vam anar a Nova York a un congrés, amb la finalitat de demanar ajuda per al govern de la República. I un diumenge ens vam trobar la dona de Roosevelt als jardins de la Universitat. Ens van presentar i es va emocionar perquè érem republicans. Li vaig demanar ajuda, però va dir que ho sentia molt, que era molt difícil i no depenia d'ella. I en aquell moment passava un carrer de gelats i, com que això sí que depenia d'ella, ens en va comprar un. Després, ens va invitar a anar a una església protestant a cantar amb ella.

La guerra espanyola no es podia guanyar mai. Jo, en canvi, pensava que la guanyàvem fins l'últim dia, que vaig eixir de València de camí a Alacant en companyia de Peset Alexandre, que era el meu padrí.

—*Joan Peset Alexandre, ¿com era?*

—Tinc una fotografia de xicotet amb tres famílies que sempre passàvem l'estiu juntes. Era a la Malva-rosa. Una era la de Rincón de Arellano, l'altra era la Peset i l'altra la meua. Peset era també el metge particular nostre, perquè el meu pare no volia ser metge dels fills. En els últims dies de la guerra, el meu pare, que era president de la Creu Roja, va posar una ambulància a disposició de don Joan Peset, els seus fills i jo per a anar a un port i embarcar cap a l'estranger. Ens van agarrar al port d'Alacant, i d'ací al camp

de concentració d'Albatera. Peset em deia que no em preocupara perquè no teníem les mans tacades de sang i que no ens passaria res. Jo era més pessimista i li deia que ja veuria ell com sí que ens passarien coses. I efectivament. El van afusellar. No es pot dir que Peset fóra un home d'esquerres: era liberal en el bon

RAFA GIL

“Sóc més anticlerical, perquè a València la influència d'ex-rectors i ex-seminaristes en l'administració valenciana és determinant.”

sentit, un home de gran importància científica i conservador en molts aspectes. Era azanista, i molt respectuós. Es conta que el dia de l'afusellament, quan el rector li va oferir la comunió, per no negar-se, ja que això podia insultar el capellà, li va dir que acabava de menjar pa. Va ser afusellat, sobretot, per influència de metges valencians.

—*¿Com va eixir vostè d'Albatera?*

RAFA GIL

“Més que les memòries, el que m'interessa ara és un llibre que estic escrivint que es diu *Letras y letrinas valencianas*.”

—Tal i com anaven els afusellaments vaig pensar que no tenia més eixida que fugir. Amb una documentació falsa i una boina que li vaig canviar a un llaurador per una pinta, vaig fer l'operació. Va ser l'única vegada en tota la meua vida que vaig alçar el braç per a dir *¡Arriba Franco!* al tribunal. Em vaig posar en la cua

que més em convenia, en la que hi havia un jove falangista, i li vaig dir que m'havien agarrat anant a Xixona, que era un estudiant de dret. Em va preguntar si jo era de la FUE (Federació Universitària d'Estudiants) —en aquell moment jo era el cap nacional de la FUE— i li vaig dir que m'havien obligat els rojos a ser-ho. I em va deixar eixir a condició que em presentara als quinze dies en la capitania general de València. Encara estan esperant-me.

—*¿Es cert que després va fer vida de talp?*

—En un vagó de bestiar vaig arribar a València i vaig anar a la Finca Roja, on vivia la meua família per part de pare, que eren comunistes. Vaig fer nit allí i l'endemà vaig anar al carrer de Borriana, on estava la família de la meua mare, que eren liberals i republicans, gent de molts diners. I després d'un any, com que els meus oncles patien molt pels escorcolls, vaig anar a la casa dels meus pares, al carrer de Pérez Pujol. Un arquitecte del PCE, Llorenç Castillo, va fer un doble fons en el rebost, un *zulo*, i allí vaig passar cinc anys, fins 1945, que el partit em va dir que anara a Madrid a organitzar els estudiants.

—*¿Aquestes coses les té escrites per a unes memòries?*

—En tinc algunes notes. Ací, la gent que de veritat és de pesebre, no perquè són intel·lectuals sinó perquè són burros o vaques, em diuen que me'n vaja a Barcelona a escriure les meues memòries. Però el que m'interessa més és un llibre que estic escrivint, que serà el meu testament, que es diu *Letras y letrinas valencianas*.

—*¿De què va?*

—De tot. Parle de la importància que tenen les lletres, des de Fuster a tanta gent, i després de les latrines, que són mitjans d'expressió molt valencians, i pels quals passa la vida de molt d'autor. Serà un compendi d'autors, de modes, de diferències, de la gent que viu blasmant contra el pesebre però que viu del pesebre, de l'impost revolucionari que existeix a València, dels Nobel d'opinió, etc.

—*¿Per què té tan mala premsa Muñoz Suay?*

—Perquè sóc molt mal relacions públiques. Sóc molt amic de Gabriel García Márquez, d'Octavio Paz, de Rosa Chacel i de molts altres, però de la gent d'ací no sóc amic. Problement és que no m'interessa. Jo he fet un treball i ningú no pot imputar-me que haja fet *Filesas*. Tots els dies em ric de totes les coses que han

passat en aquesta casa després d'anar-me'n jo. I de les que passaran. I sé que al final em donarà la raó tothom.

—*Hi ha molta llegenda respecte a vostè. Es diu que es va oferir voluntari per a matar Trotski.*

—¡Bah! El que passa és que vaig publicar un article, que és dels pocs que estic content d'haver escrit, a *Triunfo*, a propòsit de la mort de Mercader, on deia que en aquell moment el partit si m'haguera dit a mi i tots de matar Trotski, probablement ho hauríem fet, perquè el trotskisme era l'enemic més gran que tenia el comunisme.

—*¿El comunisme li ha fet més mal que bé a vostè?*

—Hi ha una frase de George Orwell, que no era del partit de Lizondo precisament, que deia als seus amics laboristes que no tindrien èxit mentre no reconegueren que certament, Churchill era més d'esquerra que Stalin. I això mateix pense jo. He soltat molt de llast, però no renuncie a res. Ningú no m'ha enganyat. L'experiència meua era la de quasi tots els joves de l'època: la utopia revolucionària. Però, per desgràcia, la utopia no acaba poèticament sinó amb milions i milions de morts que quasi sempre són proletaris.

—*Exactament, ¿per què va deixar el PCE?*

—He estat trenta anys al partit, i el vaig deixar el 1962, abans de Claudín i Semprún. Primer, per motius personals, i després, per problemes ideològics. Era una vida molt difícil la que em tocava viure. Havia de viure una doble vida: com a ajudant i tècnic de cine, legal, i com a activista comunista, totalment clandestina. Va arribar un moment que estava esgotat. No volia tornar a la presó, on ja m'havia passat tres anys i mig de vida.

—*¿Com era la vida allí dins?*

—Per a un llaurador toledà, la presó li oferia una vida millor que sa casa. Per a un intel·lectual frívol com jo, el problema era més agut: el menjar no m'interessava. Tenia unes ànsies enormes d'estar al carrer, d'anar amb dones, d'anar al cine, d'escoltar música de jazz, inquietuds potser burgeses.

—*Anar amb dones és interclassista.*

—Ací a València no ho sé, perquè molts prenen l'altre camí.

—*¿Quina va ser la primera pel·lícula que va veure vostè?*

—Puc dir-te la primera vegada que vaig assistir a un rodatge. Va ser a València, en un jardí que hi havia entre el teatre Apolo, on mon pare tenia una llotja, i la redacció d'*El Pueblo*, al carrer de Joan d'Àustria. Jo anava tots els dies a jugar amb els fills de Fèlix Azzati. La pel·lícula que s'estava filmant era *Les barraques*, dirigida per Roncoroni, un italià. La música era del mestre Peydró. Era una estupidesa de la cultura valenciana.

—*¿Existeix la cinta encara?*

—Nosaltres hem recuperat pràcticament tot el cine valencià que es pot recuperar, que és un 10%. No és que siga important en el sentit que siga un bon cine, però és molt important que València tinga un arxiu amb tota la seua memòria històrica, cosa que els polítics d'ací no

Al final de l'escapada

Aquest home amb el front com una pantalla és propietari d'una biografia amb moltes calories, que acompanya amb una memòria suculenta i una indiscutible guarnició professional. Després de superar circumstàncies molt adverses que posaven a prova la capacitat de resistència humana i d'haver arribat a l'edat en què es tuteja la immortalitat, al final de la trajectòria ha estat víctima d'una conspiració de *mariquitas*, que és molt pitjor que l'afusellament.

han entès. Els polítics es pensen que la Filmoteca és passar pel·lícules en les sales de baix, i no. És un dels organismes més importants que hi ha a València, perquè té l'arxiu més important de la seua història cinematogràfica. Però pensen que el cine és frivolitat i prefereixen fer danses. De *Les barraques*, per ara, només hi ha testimonis i algunes fotografies del rodatge.

—*¿Com es va produir la seua incorporació al món del cine? ¿Va ser casualitat?*

—No. En una conferència que va donar Juan Piqueras a l'Ateneu Científic, al carrer del Mar. Després d'escoltar-lo vaig començar a desenrotllar les inquietuds cinematogràfiques que tenia de molt xicotet. Jo editava una revista de cine que era per a mi sol. A partir d'aquell moment em vaig fer molt amic de la colla

que hi havia al Lyon d'Or, on està ara Belles Arts. Allí ens juntàvem tots els dies els Gaos, Pepe Renau, els Ballester, Pérez Contel... molta gent. Josep Renau era el qui dirigia tot això. Gaos era expulsat del partit moltes voltes per Pepe Renau, que era el seu cunyat, perquè en les assembles deia que creia en Déu. Dos mesos després tornava a ser admès. Un altre dia deia que la bandera espanyola era l'única que s'havia de saludar, i tornava a ser expulsat.

Després, quan vaig arribar a Madrid el 1945, la família de ma mare, els Suay, em van ficar en una empresa de distribució de pel·lícules, EDICI, i vaig començar a treballar molt seriosament. Posteriorment, a la presó vaig estudiar molt de cine i en eixir em vaig vincular a Bardem i Berlanga, amb els quals vaig treballar com a productor, guionista i ajudant de direcció. Va ser l'inici del nou cine espanyol.

—*L'Escola de Barcelona, ¿se la va inventar vostè?*

—Em vaig inventar el nom quan escrivia a *Fotogramas*. Però Escola de Barcelona no és solament un moviment cinematogràfic, sinó també literari.

—*¿Què el decideix a canviar Madrid per Barcelona?*

—Els amics de Barcelona. Juan Marsé, Ricardo Bofill, les actrius Teresa Gimpera, Serena Vergano... tota aquesta gent. Em van dir que era convenient que jo anara a treballar a Barcelona. Vaig anar

sol, sense la família, i no volia pensar en el trasllat per la biblioteca, que sempre ha estat un inconvenient en la meua vida. Després d'un parell d'anys a Barcelona, com que ja guanyava diners, vaig comprar una casa i em vaig dur la família.

—*¿A Madrid va tenir algun contacte amb CIFESA?*

—Els Casanova eren família de la meua mare. Ma mare era Suay Giner i ells eren Casanova Giner. Únicament he tingut contacte amb don Vicent Casanova, que encara viu al sud de França, a Biarritz, quan vam fer *Bienvenido Mr. Marshall*. Ell la va refusar i va dir que era una merda de pel·lícula. Després, molt cavallerosament, va reconèixer que s'havia equivocat. En aquell moment li vaig dir que jo era nebot seu.

Miquel Alberola